

Prosjekter støttet av Norgesuniversitetet i 2005 – en oppsummering og analyse av prosjektrapporter 2006

Av Gunnar Myklebost

Norgesuniversitetet tildeler årlig midler til et antall utviklingsprosjekter innen fjernundervisning og fleksibel utdanning ved norske universiteter og høyskoler. Hvert år utarbeides det en oppsummering og analyse basert på rapporter fra disse prosjektene. Oppsummeringen nedenfor gjelder 2005-prosjektene, og er skrevet på grunnlag av rapporter levert i 2006. Her kan du få et raskt inntrykk av omfanget av virksomheten, fordelingen av midlene, utviklingstendenser, resultater, aktuelle utfordringer på feltet, m.v.

Kort sammendrag - "i tørre tall"

I 2005 mottok i alt 44 prosjekter støtte fra Norgesuniversitetet, med til sammen ca. 11 mill kr. Samtlige av disse prosjektene har levert sine pliktige rapporter – årlige eller avsluttende - til Norgesuniversitetet. Noen hovedtrekk som framgår av disse rapportene, jamført med de to foregående årene, kan sammenfattes slik:

- antallet prosjekter var litt lavere enn foregående år, og den gjennomsnittlige tildelingen litt høyere (den samlede prosjektpotten/tildelingen var omlag som året før) – ”gjennomsnittsprosjektet” lå på oppunder en halv million i samlet budsjett/kostnader
- fordelingen av prosjekter/midler på ulike typer læresteder var ikke svært ulik foregående år, men det gikk noe mer til statlige høyskoler og universiteter, og noe mindre til vitenskapelige og private høyskoler
- fordelingen på ulike fagområder var i hovedtrekk omlag som foregående år, med relativt mange prosjekter innen samfunnsvitenskapelige, teknologiske og humanistiske fag – og relativt få innen bl.a. maritime og juridiske fag samt kunsthøgskole og estetiske fag
- det var som før stor variasjon i størrelsen på studietilbudene som ble utviklet, men de fleste lå i området 10-30 studiepoeng
- totalt var det nærmere 1.500 studenter registrert på de studietilbudene som ble støttet av Norgesuniversitetet i 2005 – gjennomsnittlig ca 34 studenter pr prosjekt - en klar økning fra foregående år
- omlag to tredjedeler av studentene var kvinner, men kvinneandelen var noe lavere enn foregående år
- aldersfordelingen på studentene var ikke svært ulik de foregående årene, men en noe større andel av studentene var i de yngre aldersklassene (20-29 år), og en noe mindre andel i de midlere aldersgruppene
- Samlet studiepoengproduksjon økte i forhold til tidligere, men studiepoengproduksjon pr student var noe lavere enn foregående år

Og noen utviklingstendenser ...

Når det gjelder prosjektenes art, innhold og resultater, synes rapportene å vise en rekke positive utviklingstendenser - noe som nok vitner om økende erfaring og kompetanse blant lærestedene på området teknologistøttet fleksibel utdanning:

- Grunnleggende kompetanse i pedagogisk bruk av teknologi blir stadig mer utbredt, og stadig flere prosjekter synes "jevnt over gode" og gjennomtenkte på dette området.
- En del prosjekter synes å ligge i forkant på nasjonalt plan når det gjelder kreativ og nyskapende bruk av IKT i undervisning og læring. Disse må sies å ha stort potensial for utvikling av kunnskap, som også kan spres til og brukes av andre.

- Mange prosjekter kan sies å være nyskapende innenfor eget fagmiljø eller egen institusjon.
- Et overordnet mål innen pedagogisk bruk av teknologi som mange framhever, er det man kan kalle overgangen fra å vektlegge lærers undervisning til å vektlegge studenters aktive læringsarbeid.
- Det synes å være økende bruk av digital mappevurdering og andre IKT-støttede og formative/læringsfremmende vurderingsformer.
- Man ser en stor og økende andel interessante samarbeidsprosjekter mellom flere læresteder. Dette gjelder også samarbeid med utenlandske læresteder.
- Det er også blitt en del samarbeidsprosjekter mellom høgre læresteder og arbeidslivet - selv om disse enda er i mindretall.
- En god del prosjekter rapporterer om positive ringvirkninger når det gjelder å bidra til nytanking og omstilling ved egen institusjon.

Det ser ut til å være rimelig bra samsvar mellom disse utviklingstendensene og de føringene som departementet og Norgesuniversitetet har lagt for bruken av prosjektmidlene.

Rapportene omfatter både kvantitative og kvalitative data. Tallmateriale/kvantitative data i rapportene er nærmere omtalt i oppsummeringens punkt 2 til 3.3 nedenfor. I tillegg sier rapportene en del om fjernstudentenes studiesituasjon, studienes organisering og teknologi- bruk, vurderingsformer, samarbeid i prosjektene og omstilling ved lærestedene. Dette er nærmere omtalt i oppsummeringens punkt 3.4 til 3.8 nedenfor.

1. Innledning – bakgrunn

Et overordnet mål for Norgesuniversitetet er å utvikle og spre kunnskap om fleksibel og livslang læring. Dette skal blant annet skje ved at man innenfor det enkelte prosjekt evaluerer og lærer av sine erfaringer, og ved at prosjektene og fagmiljøene lærer av hverandre ved å dele erfaringer. For å kunne oppfylle dette målet er det selvsagt nødvendig med en god dokumentasjon av virksomheten i prosjektene. Prosjekter som mottar støtte fra Norgesuniversitetet, er derfor pålagt et ansvar for evaluering og rapportering.

For å styrke arbeidet med dokumentasjon fra prosjektene, har Norgesuniversitetet utformet egne retningslinjer for prosjektenes evaluering og rapportering, som finnes på NUVs nettsted, se: <http://norgesuniversitetet.no/filearchive/rutiner.pdf> Disse retningslinjene revideres/oppdateres med jevne mellomrom, og beskriver blant annet rapporteringsskjema for undervisningsrapport (årlig rapport) og sluttrapport.

Aktuelle deler av prosjektenes rapporter kan publiseres på Norgesuniversitetets nettsted <http://norgesuniversitetet.no/> I tillegg utarbeides som nevnt denne årlige oppsummeringen og analysen av rapportene, for å gjøre materialet tilgjengelig i en kortere og mer oversiktlig form, og synliggjøre en del hovedpoeng, utviklingstendenser, resultater, aktuelle utfordringer på feltet, m.v.

2. Om prosjektene

Det kom inn 88 prosjektsøknader for 2005, mot 117 for 2004 (som hadde rekordmange søknader). 45 prosjekter ble tildelt støtte med i alt 11 mill kr - mot 2004 da 51 prosjekter ble støttet med i alt 11,5 mill kr.

Tabell 1: Søknadsmasse og prosjekttildelinger, utvikling 2003-2005

År	Antall søknader	Samlet søknads- sum (mill kr)	Antall prosjekter tildelt midler	Total sum tildelt (mill kr)
2003*	94	43	50	13,1
2004**	117	46	51	11,5
2005***	88	42	45	11,0

* Tallene for 2003 gjelder Norgesuniversitetets ”forgjenger” SOFF.

** Reduksjonen i sum tildelte midler fra 2003 til 2004 skyldes at men ved sammenslåingen av det tidligere Norgesuniversitetet og SOFF fikk et budsjettkutt på ca 2 mill kr.

*** Ett prosjekt har siden falt fra, og har betalt tilbake tildelte midler, kr 300.000.

Blant de 45 prosjektene som mottok støtte i 2005 var 23 nye søknader av året, mens 22 fikk støtte for sitt andre prosjektår, ut fra forhåndstilsagn gitt i forrige tildelingsrunde. Denne noenlunde jevne fordelingen mellom nye og ”gamle/andreårs” prosjekter er i tråd med det som har vært vanlig fram til og med 2005 (men fra og med 2006 er bruken av forhåndstilsagn sterkt redusert). Ett av de 23 nye prosjektene falt siden fra, og har betalt tilbake tildelte midler, kr 300.000.

2.1. Størrelsen på tildelingene til prosjektene – gjennomsnitt og variasjon

Gjennomsnittlig prosjekttildeling for 2005 lå på ca 245.000 kr – en stigning på ca 20.000 kr eller omlag 9 % fra året før. Dette innebærer at ”gjennomsnittsprosjektet” i 2005 lå på oppunder en halv million kroner i budsjettomfang/kostnader, ettersom Norgesuniversitetet til vanlig dekker inntil ca halvparten av kostnadene, og altså krever omlag 50 % egeninnsats fra søkerne.

Størrelsen på tildelingene for 2005 varierte fra ca. 50.000 kr til 500.000 kr. Fordelingen av prosjekttildelinger etter størrelse var som vist i tabellen nedenfor:

Tabell 2: Prosjekttildelinger fordelt etter størrelse

Tildelt beløp	Antall prosjekter
ca 50.000 – 99.000 kr	3
100.000 – 199.000 kr	16
200.000 – 299.000 kr	11
300.000 – 399.000 kr	5
400.000 – 499.000 kr	7
500.000 kr	3

Som det framgår av tallene, var det få av de aller minste og største tildelingene, og de fleste lå i området mellom 100.000 og 300.000 kr. Dette er også i tråd med hva som har vært vanlig tidligere år.

2.2. Fordeling på ulike typer lærested

Av de i alt 45 prosjekttildelingene som ble gitt i 2005, gikk 30 (67 %) til de statlige høyskolene, to (4 %) til de vitenskapelige høyskolene, 13 (29 %) til universitetene og ingen til de private høyskolene.

Hvis vi tar i betraktning størrelsen på tildelingene, gikk drøyt 7,2 mill kr (66 % av midlene) til de statlige høyskolene, knapt 450.000 kr (4 % av midlene) til de vitenskapelige høyskolene og drøyt 3.3 mill kr (30 % av midlene) til universitetene.

Denne fordelingen mellom ulike institusjonstyper er ikke svært ulik det som har vært vanlig foregående år, men det gikk i 2005 noe mer til statlige høyskoler og universiteter, og noe mindre til vitenskapelige og private høyskoler enn året før.

Dette er ikke uttrykk for en endret fordelingspolitikk fra Norgesuniversitetets side, men snarere et resultat av de ulike lærestedenes aktivitet på området, dvs. søknadenes mengde og kvalitet. Spesielt for 2005 var at det kom særlig få søknader fra de private høyskolene, og at ingen av disse oppnådde støtte. Den gjennomsnittlige størrelsen på prosjektene synes å være om lag den samme ved de ulike institusjonstypene.

2.3. Fordeling på fagområder

Med fagområder menes her de fagfelt det utvikles/tilbys studieopplegg innenfor. Prosjektene som fikk støtte i 2005 fordelte seg på ti av de elleve tradisjonelle fagområdene som Norgesuniversitetets søknadsskjema opererer med (unntaket denne gangen var landbruksvitenskapelige fag).

Det var forholdsvis mange tverrfaglige/ flerfaglige prosjekter, ettersom en rekke prosjekter utviklet opplegg som anvendes innen flere ulike kurs eller overfor flere ulike målgrupper på forskjellige fagområder.

Som man ser av tabell 3 nedenfor var det i 2005 relativt mange prosjekter innen samfunnsvitenskapelige, teknologiske og humanistiske fag, mens det var ganske få innen økonomisk-administrative fag, kunsthøgskolefag og estetiske fag, juridiske fag og maritime fag. I mellomstadiet finner vi helse- og sosialfag, lærerutdanning og matematisk-naturvitenskapelige fag. Denne fagfordelingen likner i hovedtrekk på fordelingen de foregående årene. (Et unntak er kunsthøgskolefag og estetiske fag, som i denne sammenhengen har hatt en betydelig ”nedtur” siste to år.)

Tabell 3: Antall/andel prosjekter pr. fagområde*

Fagområde	Antall prosjekter**	Prosentandel
Tverrfaglig/flerfaglig	16	19 %
Samfunnsvitenskapelige fag	12	14 %
Teknologiske fag	12	14 %
Humanistiske fag	10	12 %
Helse- og sosialfag (inkl. medisin)	8	9 %
Lærerutdanning	8	9 %
Matematisk-naturvitenskapelige fag	8	9 %
Økonomisk-administrative fag	5	6 %
Kunsthøgskolefag og estetiske fag	4	5 %
Juridiske fag	2	2 %
Maritime fag	1	1 %
Landbruksvitenskapelige fag	0	0

*Opplysningene er hentet fra prosjektpresentasjonene.

**Siden en rekke prosjekter utvikler opplegg som anvendes innen flere ulike kurs eller overfor flere ulike målgrupper på forskjellige fagområder, teller disse med mer enn en gang i oversikten, og den totale summen blir større enn antallet prosjekter.

2.4. Størrelsen på studietilbudene – antall studiepoeng

I likhet med tidligere år, var det også i 2005 stor spredning når det gjelder omfanget av studietilbud som ble utviklet/tilbudt gjennom prosjektene – målt i antall studiepoeng.

Tabell 4: Studietilbudenes omfang målt i antall studiepoeng – fordeling*

Studietilbudenes omfang, antall studiepoeng	Antall prosjekter	Prosentandel av prosjektene
3	1	2 %
10	8	19 %
15-20	8	19 %
30	10	24 %
40-60	4	10 %
90	3	7 %
120	3	7 %
180	4	10 %
240	1	2 %

*Opplysningene er hentet fra prosjektpresentasjonene.

Det minste kurstilbudet var som man ser oppgitt til 3 studiepoeng, det største til 240 studiepoeng (her var det snakk om to ulike mastergradsutdanninger i forbindelse med ett og samme prosjekt). Bak disse tallene finner man studietilbud på mange ulike nivåer, fra enkeltkurs innen grunntutdanninger og videreutdanningstilbud til hele profesjonsutdanninger og masterstudier.

Hovedtyngden av prosjektene ligger som før i området 10-30 studiepoeng (26 prosjekter eller 62 % av prosjektene), men det er også et ikke ubetydelig antall med omfang 120-180 studiepoeng eller mer, som tilsvarer masterprogram og profesjonsstudier (8 prosjekter eller 19 % av prosjektene). Det samlede omfanget av nye studietilbud utviklet med støtte fra Norgesuniversitetet i 2005 var på i alt 2.318 studiepoeng – en viss økning i forhold til de to foregående årene.

3. Rapporteringen fra prosjektene

Av de 44 prosjektene som mottok støtte i 2005, har samtlige levert de rapporter som de plikter til Norgesuniversitetet. Dette er en klar forbedring i forhold til foregående år, med 88 % rapportering i 2003 og bare 65 % i 2004. De 44 rapportene for 2005 fordeler seg jevnt på 22 årlige rapporter og 22 avsluttende rapporter.

3.1. Studentene

27 av de 44 prosjektene som har rapportert for 2005, opplyser at det var registrert studenter på studietilbudet som er utviklet - dvs. 61 % av prosjektene. Denne andelen er omtrent som tidligere år. Av de 17 prosjektene som ikke oppgir at de har registrerte studenter, er de aller fleste enda i en planleggings-/utviklingsfase. (De fleste av disse er i sitt første prosjektår.) Studenttallene varierer fra 4 til 382 studenter pr prosjekt.

Totalt var det 1.477 studenter registrert på NUV-finansierte studietilbud i 2005, en klar økning fra foregående år – det var i alt registrert 914 i 2003 og 1175 i 2004. (Vær oppmerksom på at disse studenttallene bare dekker de prosjektene som fortsatt er inne i sin støtteperiode og derfor rapporterer til Norgesuniversitetet. Andre undersøkelser viser at langt flere studenter i alt er registrert på studietilbud som (tidligere) er utviklet med støtte fra NUV - tidligere SOFF.) Gjennomsnittlig antall studenter pr. prosjekt i 2005 ligger på ca. 34, mot 23 studenter pr prosjekt i 2004.

3.2. Fordeling på alder og kjønn

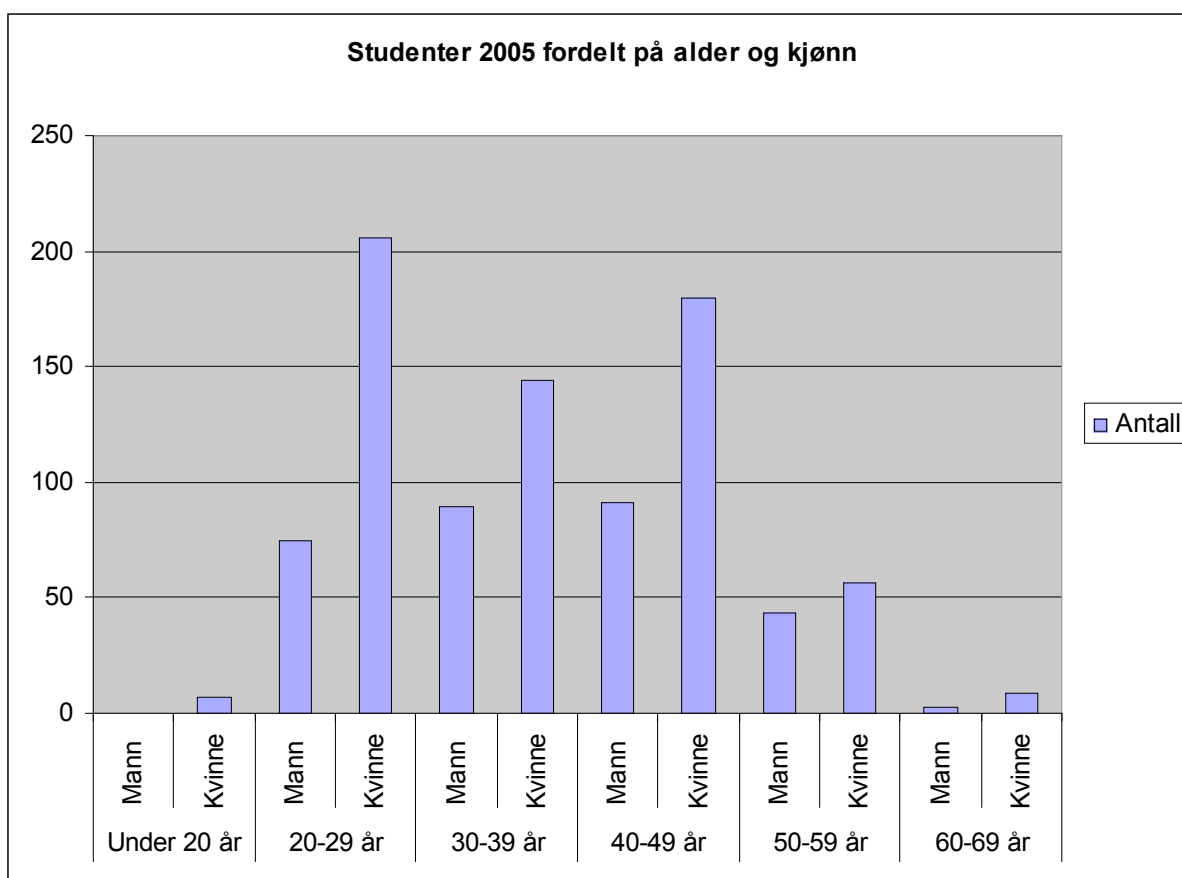
Det viser seg at drøyt 66 % av studentene ved NUV-prosjekter i 2005 var kvinner, mens knapt 34 % var menn. Det vil si at kvinneandelen var noe lavere enn foregående år (omlag 70 % i 2003 og 72 % i 2004). Det var flere kvinner enn menn i alle aldersgrupper, men forskjellen var størst i de yngre og midlere aldersgruppene (20-49 år), og jevnet seg noe ut i de noe eldre gruppene (50 år og eldre).

Tabell 5: Studenter fordelt på alder og kjønn*

Under 20 år		20-29 år		30-39 år		40-49 år		50-59 år		60-69 år	
Mann	Kvinne	Mann	Kvinne	Mann	Kvinne	Mann	Kvinne	Mann	Kvinne	Mann	Kvinne
0	7	75	206	89	144	91	180	43	56	3	9
						10,1					
0,0 %	0,8 %	8,3 %	22,8 %	9,9 %	15,9 %	%	19,9 %	4,8 %	6,2 %	0,3 %	1,0 %

*I alt 1087 studenter er spesifisert mht. kjønn og alder (N). 390 studenter er ikke spesifisert. Totalt 1477 studenter registrert.

Fordelingen på aldersgrupper var slik: Omlag 31 % av studentene var i 20-årene, ca 27 % i 30-årene, 30 % i 40-årene, 11 % i 50-årene og 1 % over 60 år. Aldersfordelingen i 2005 er ikke svært ulik de foregående årene, men det kan bemerkes at en noe større andel av studentene er i de yngste gruppene, dvs. under 29 år, mens en noe mindre andel er i de midlere gruppene – jfr. den grafiske framstillingen av tallene nedenfor:

Oppsummeringsvis kan man si - noe omtrentlig: Tallene fra NUV-prosjektene 2005 synes å bekrefte forestillingen om at den typiske fjernstudenten (eller ”den voksne fleksible student”)

stadig er en voksen kvinne mellom 30 og 50 år, men at man også aner et økende tilsig av kvinner i 20-årene, samt en noe høyere andel av menn enn før.

3.3. Avlagte eksamener og studiepoengproduksjon

Av de 1.477 studentene som var registrert på studietilbudene, avla 1.032 eksamen i 2005 i en eller annen form, dvs. enten deleksamen, ett enkelt emne eller avsluttende eksamen. Dette utgjør ca 70 % av studentene, og er en framgang i forhold til 2004 da 51 % avla eksamen, men noe svakere enn 2003 da 75 % avla eksamen.

Studiepoengproduksjonen på det enkelte studietilbud varierer betydelig, fra den minste på 10 studiepoeng til den største på 8.995 studiepoeng. Den samlede produksjonen på tilbud støttet av Norgesuniversitetet i 2005 var på 24.202 studiepoeng. Dette viser en betydelig framgang i forhold til 2004, da produksjonen var på totalt 9.741 studiepoeng, og ligger også noe over resultatet i 2003 som var 22.678. I gjennomsnitt avla hver student eksamener tilsvarende drøyt 16 studiepoeng. Dette er samme gjennomsnitt som i 2004, men betydelig lavere enn i 2003. Tallet må selvsagt ses i lys av at de aktuelle studentene er deltidsstudenter, med en normal/forventet studieprogresjon som er halvparten av det fulltidsstudenter har. Likevel synes imidlertid tallet lavt.

3.4. Fjernstudentene og deres studievilkår

På dette punktet i Norgesuniversitetets rapportskjema blir prosjektlederne bedt om å si noe om hvem fjernstudentene er, hvorfor og hvordan de studerer, om studentene samsvarer med prosjektets planlagte målgruppe, m.v. Opplysningene her representerer nok for en stor del prosjektledernes inntrykk, og er ikke nødvendigvis resultat av systematiske undersøkelser blant studentene selv. Sånn sett kan dette neppe kalles vitenskapelige data om fjernstudentene. Allikevel kommer det fram en del interessante observasjoner og betraktninger. For en mer inngående behandling av fjernstudentene og deres studiesituasjon, se også Norgesuniversitetets skriftserie nr. 2/2004: *Jeg har en motor inni meg som driver meg sjøl ... Livet som voksen fleksibel student* – samt Grepperud, Rønning, Støkken: *Studier og hverdagsliv- voksne studenter i fleksibel læring, VOX 2006*.

I likhet med tidligere år svarer mange prosjekter i 2005 at den typiske fjernstudenten er en voksen student som er deltidsstuderende, og som har flere ulike roller på ulike arenaer, dvs. ikke bare er student, men også er yrkesaktiv og har ansvar for familie. En prosjektleder oppgir for eksempel at ”flertallet av studentene bor langt fra studiestedet (Finnmark til Trøndelag), har behov for fleksibelt/deltids studieopplegg og fjerntilbud for å kunne kombinere studiet med idrettsaktivitet, lønnet arbeid eller omsorg for barn, og ønsker å bo hjemme, ha tid til barn, jobb og annet”. En annen framholder at ”søkerne velger tilbudet primært fordi det er deltidsstudium. Mange har jobb og familie, de fleste omlag halv jobb eller mer, mange med lang arbeidserfaring, men liten erfaring med IKT-bruk. Mange studerer utenom ordinær arbeidstid”.

Dette er ganske typiske svar, og de illustrerer at *både* fleksibilitet i tid og muligheter for å studere og (sam)arbeide over geografiske avstander har betydning for studentene. Disse svarene og en rekke andre illustrerer også den velkjente ”tidsklemma” for voksne og yrkesaktive studerende, dvs. at det er krevende å finne tid til studiearbeidet ved siden av andre forpliktelser. Flere er inne på at en del studenter feilvurderer/undervurderer tidspresset, og at dette fører til en del frafall i studiene.

Flere prosjekter rekrutterer studenter ikke bare regionalt og nasjonalt, men også internasjonalt. Disse opplever en del av de samme utfordringene som nevnt ovenfor (studentenes ulike roller og forutsetninger, "tidsklemma") – og kanskje i enda større grad. Fra ett prosjekt meldes det f.eks. om "120 studenter fra 20 ulike land i Europa. Få med erfaring fra "virtuelle klasserom", ingen med erfaring fra rene nettstudier/e-læring, og ingen hadde studert på engelsk før. Stort frafall – trolig fordi mange tok kurset ved siden av ordinære studier. Særlig stort frafall blant de som fulgte selvstudieopplegg, dvs. med liten støtte. For mye arbeid ved siden av studier – vanskelig å følge studieprogresjonen". I mange svar ser vi at i tillegg til tidsutfordringen, er også studentenes varierende erfaring og forutsetninger – og det å kunne gi riktig studentstøtte – viktige utfordringer.

En annen kjent variant er kombinasjonen av fjernstudenter og ordinære campusstudenter. Ett prosjekt rapporterer f.eks. at "deltakerne er ikke nødvendigvis fjernstudenter, men også campusstudenter ved ulike læresteder, "normale" fulltidsstudenter som gis nettstøttet opplegg/undervisning som tillegg". En annen prosjektleder skriver: "Ingen fjernstudenter er tilknyttet master i visuelle kulturstudier. Undervisningsopplegg og metoder som er blitt utviklet i prosjektet er rettet mot heltidsstudenter som i stor grad er til stede på campus. Studentene gjennomfører imidlertid feltarbeid av fire måneders varighet, og man er i gang med å utvikle et nettbasert verktøy som kan støtte dem i denne perioden hvor de oppholder seg på ulike steder på kloden. Man tar også sikte på at moduler i opplegget skal kunne benyttes som fjernundervisning ved samarbeidende universiteter."

3.5. Organisering av studiene

På dette punktet i Norgesuniversitetets rapportskjema bes prosjektlederne om kort å gjøre greie for studieorganiseringen og de valg man har gjort mht. pedagogisk tilrettelegging og teknologibruk, samt å vurdere hvordan dette har vist seg å fungere. For en mer inngående behandling av utvalgte eksempler og erfaringer innen studieorganisering og pedagogisk tilrettelegging, se også Norgesuniversitetets skriftserie nr. 2/2006: *Fra erfaring til kunnskap. Noen lærdommer fra utviklingsprosjekter 2005*. En bredere framstilling av IKT-bruk i høgre utdanning, som også omfatter teknologistøtte i campusundervisning, finnes dessuten i Norgesuniversitetets skriftserie nr. 1/2005: *Utredning om digital tilstand i høyere utdanning* og nr. 1/2006: *Utredning om digital tilstand i høyere utdanning, fase II*.

Studietilbudene i de NUV-støttede prosjektene 2005 er som tidligere i stor grad deltidsstudier med en kombinasjon av fysiske studiesamlinger og nettbasert/nettstøttet undervisning og studiearbeid. I en del profesjonsstudier inngår også praksisperioder. Arven fra de tidligere samlingsbaserte, desentraliserte deltidsstudiene ved en del læresteder viser seg bl.a. i at mange fortsatt kaller det nettbaserte studiearbeidet for "mellomperioder" og "selvstudier" mellom samlingene. Denne kombinerte studiemodellen er som kjent en dominerende tradisjon innen norsk fjernundervisning. Etter hvert er det imidlertid også stadig flere eksempler på rent nettbaserte studietilbud – f.eks. blant tilbud som er landsdekkende eller internasjonale.

Noen forsøker å overbygge skillet mellom kombinerte/samlingsbaserte og rent nettbaserte studier ved å innføre det man kaller "virtuelle samlinger" (synkront) på nett. Det kan kanskje diskuteres om begrepet "virtuelle samlinger" virker meningsfylt, eller om det synes noe selvmotsigende. For mange har det vel nettopp vært et viktig poeng at virtuelt (sam)arbeid over nett og fysiske samlinger "ansikt til ansikt" er høyst forskjellige situasjoner med ulike kvaliteter.

En overordnet utfordring innenfor pedagogisk tilrettelegging og teknologibruk som mange nevner, er det man kaller overgangen fra å vektlegge lærers undervisning til å vektlegge studenters læringsarbeid. Dette innebærer blant annet redusert bruk av forelesninger på nett, videoforelesninger, m.v. og økt bruk av nettbasert gruppesamarbeid, studentoppgaver, mappe-metodikk, o.l. Mange bruker prosjektorienterte arbeidsmåter, ”problembasert læring”, case-studier, m.v. I profesjonsstudier og videreutdanninger som er yrkesrettet, jobber studentene ofte med studieoppgaver/opplegg/case som de skal prøve ut i egen yrkespraksis.

Som i foregående år, rapporteres det også i 2006 fra mange prosjekter om omfattende bruk av ”Learning Management Systems”, men bruken synes til tider relativt enkel/elementær og lite variert. Noen av de prosjektene som har lagt stor vekt på studentaktivitet, er kritiske til eget læresteds bruk av LMS: ”Classfronter er noe tradisjonell i sin begrepsbruk og sine tekniske løsninger. Et syn på kontroll og lærerstyring er gjennomgående dominerende, framfor prosess og den formative vurderingen.”

”Samspillet mellom teknologistøtten og læringsaktivitetene” er også en overordnet utfordring som går igjen. Ellers går de mer konkrete utfordringene innen den nettbaserte studieorganiseringsen og tilretteleggingen på mange ulike aspekter; både formidling av fagkunnskap, bruk av læringsoppgaver for studentene, bruk av Learning Management System, veiledning over Internett, gruppesamarbeid over Internett, samarbeid og struktur vs. individuell fleksibilitet, teknisk utstyr og båndbredde, m.v. Noen åpner også for individuelle studieforløp basert på individuelle læringskontrakter.

3.6. Vurdering og eksamen

På dette punktet i rapportskjemat spørres prosjektlederne om hvilke eksamensordninger som er etablert i studiet, og i hvilken grad disse har fungert etter intensjonene. Det er et mål å gjøre studietilbudene mer fleksible, også når det gjelder eksamensavviklingen. For en mer inngående behandling av fleksible vurderingsformer, se også Norgesuniversitetets skriftserie nr. 3/2005: *Fleksible vurderingsformer- kontinuerlige prøvelser?*

I likhet med foregående år, rapporterer også i 2005 mange av prosjektene om bruk av ”nyere” vurderingsformer, med vekt på vurdering underveis/formativ vurdering, dvs. med en rekke tilbakemeldinger til studentene i løpet av studiet. Langt færre rapporterer om bare tradisjonelle eksamens- og vurderingsformer (med vekt på sluttvurdering/summativ vurdering). Enkelte prosjektledere fastholder fortsatt at det er et poeng at eksamensformen i et nettstøttet studium og det tilsvarende (opprinnelige) ordinære studiet er den samme. De fleste går imidlertid i retning av flere studentoppgaver/innleveringer underveis, med vurdering og tilbakemeldinger til studentene – gjerne gjennom bruk av digitale mapper. Hensikten med dette er selvsagt å følge opp og støtte studentenes læringsprosess gjennom hele studiet. Dette er i tråd med Norgesuniversitetets føringer (”utprøving og evaluering av digital mappevurdering eller andre IKT-støttede og læringsfremmende vurderingsformer”) – og også i tråd med intensjonene i Kvalitetsreformen.

Et typisk svar er for eksempel: ”Vi har brukt mappeevaluering i studiet. Studentene har jobbet i grupper med større eksamensproduksjoner. De har fått mye veiledning underveis. Produksjonene har blitt forsvart i en individuell muntlig avhøring på slutten av hvert semester. I tillegg til produksjonene har studentene levert inn individuelle refleksjonsnotater. Denne formen har fungert godt, og studentene har meddelt at de har lært mye av eksamensformen.”

I en rekke studietilbud som er praksisrelaterte eller profesjonsrettede, har man også knyttet studentenes skriftlige mappearbeider/innleveringer til deres arbeidsplasserfaringer eller jobbsituasjon: ”Det har vært et mål at oppgavene skal knyttes til studentenes arbeid. Studentene oppfordres til å formulere prosjekter som tar utgangspunkt i deres egen arbeidssituasjon. ... Dette er begrunnet både med at studentene skal arbeide med et felt de kjenner fra innsiden, og at studiet skal være relevant i forhold til studentenes jobb ...” Og: ”Eksamen i studiet bestod i at deltakerne skulle lage et undervisningsopplegg som skulle leveres inn digitalt på Classfrontier. Studentene var lærere i grunnskolen, og ga tilbakemelding om at eksamensformen var nyttig da de kunne bruke de utarbeidede undervisningsoppleggene i sine klasser.”

Flere nyere former for teknologistøttet vurdering synes å ha blitt mer vanlig i bruk de senere årene, som f.eks. automatiserte tester med flervalgssvar. Hensikten er rimeligvis at dette skal fungere læringsfremmende: ”Vi ser utviklingspotensial i å bruke varierte vurderingsformer, for eksempel multiple choice-tester. Vi bruker dette som diagnostisk test, dvs. at studentene får sjekket underveis hva de kan. Deretter skal de utvikle sine kunnskaper i tråd med resultatene. Vi har også sett på alternative måter å dokumentere ferdigheter på, for eksempel ved å la studentene ta opp video.”

Og oppe i alt det nye er det flere som peker på viktigheten av å bevare et helhetssyn, og huske sammenhengen mellom faginnhold, pedagogisk tilrettelegging og vurderingsformer: ”Det er vesentlig at vi opprettholder en vurderingsform som ikke fragmenterer faget, men at studentene får anledning til å integrere sine teoretiske kunnskaper og praktiske ferdigheter.”

3.7. Samarbeid og prosjektorganisering

På dette punktet i rapportskjemaet spørres prosjektlederne om hvordan det daglige arbeidet med prosjektet har vært organisert, og hvordan dette har fungert jamført med planene. Dersom prosjektet er gjennomført i samarbeid mellom flere institusjoner/partner, spørres det om hvordan samarbeidet har fungert.

Prosjektorganisering: Fra Norgesuniversitetet – og tidligere fra SOFF – har det alltid vært forutsatt at prosjekter som mottar støtte, bør ha en rimelig klar prosjektorganisering med en prosjektleder, prosjektgruppe og styringsgruppe – eventuelt også referansegruppe. Større prosjekter kan også ha ulike undergrupper, faggrupper, eller liknende.

De aller fleste prosjektene i 2005 synes å oppfylle disse kravene i rimelig grad. Det varierer selvsagt en del hvor fastlagt prosjektorganiseringen er, hvor bredt sammensatt styringsgrupper og prosjektgrupper er, m.v. Noen få prosjekter bærer fortsatt et visst preg av modellen ”the lonely rider” (dvs. for eksempel en professor og en assistent). Slike prosjekter viser seg gjerne å være mindre robuste, bl.a. når det gjelder å takle endringer, uforutsette utfordringer, osv.

Forankring på egen institusjon er også ansett som viktig. Dette kan ha flere aspekter, f.eks. støtte i institusjonens ledelse, eventuelt forankring i institusjonens strategiplaner, mål og prioriterte satsningsområder. Videre forankring i aktuelle fagmiljø, og det at man har/setter av nok faglige ressurser til prosjektet.

For det meste synes prosjektene i 2005 godt forankret i egen institusjon, f.eks. ved at prosjektet er støttet/prioritert av institusjonens ledelse, at ledelsen ved institusjon, fakultet eller institutt deltar i prosjektets styringsgruppe, at lærestedets etter- og videreutdanningsenhet tar del i prosjektet, at ett eller flere fagmiljø er tydelig engasjert i prosjektet, m.v. Enkelte prosjekter nevner imidlertid at institusjonen eller avdelingen ikke har ønsket å inngå i

styringsgruppen, og f.eks. at ”gode ideer vi har, kommer i konflikt med det administrative regelverk, eller institusjonen som helhet”. Konflikter om bruk av faglige ressurser mellom prosjekt og ordinære studietilbud forekommer også. Noen antyder at arbeid med Kvalitetsreformen har konkurrert med prosjektvirksomheten. Forankring i institusjonens strategiplaner, mål og prioriterte satsningsområder er sjeldnere synliggjort (dette siste er kanskje også et resultat av at Norgesuniversitetet ikke spør så eksplisitt om disse forholdene lenger).

Samarbeidsprosjekter har også lenge vært ønsket og prioritert av Norgesuniversitetet og tidligere SOFF. I NUVs føringer for tildeling av prosjektmidler framheves det at man vil prioritere samarbeidsprosjekter mellom høgre læresteder og arbeidslivet, og samarbeid mellom flere høgre læresteder - inkludert samarbeid med utenlandske læresteder. I 2005 rapporterer langt de fleste prosjektene om samarbeidsopplegg mellom to eller flere parter, og det synes å ha vært en økning i andelen samarbeidsprosjekter de senere årene.

De fleste samarbeidsprosjektene bygger på samarbeid mellom to eller flere læresteder, og eventuelt mellom ulike avdelinger/fagmiljø ved samme lærested. Samarbeid mellom institusjonens etter- og videreutdanningsenhet og en eller flere fagavdelinger er rimeligvis vanlig. Det synes å være en viss økning i samarbeid med utenlandske læresteder. En del prosjekter omfatter samarbeid med virksomheter eller organisasjoner i arbeidslivet – dette kan være både bedrifter i privat sektor og virksomheter i offentlig sektor. Selv om NUVs føringer som nevnt prioriterer samarbeid høgre utdanning/arbeidsliv, ser man imidlertid foreløpig ikke noe ”gjennombrudd” av stort omfang på dette området.

Om samarbeidet bemerkes det ofte at det oppfattes som lærerikt og fruktbart for prosjektet, men at det (selvsagt) koster en god del tid og ressurser. Kontakt og samarbeid foregår både nettbasert og ved fysiske møter. Samarbeidets innhold eller siktemål kan variere. Ofte er det snakk om en arbeidsdeling hvor de ulike samarbeidspartene utvikler ulike deler av kursopplegg og faginnhold/lærestoff, drar nytte av hverandres spisskompetanse, leverer ulike deler av prosjektets produkter (kurstilbud, nettstøtte, m.v.). Slikt samarbeid kan foregå mellom enkeltstående fagpersoner ved ulike miljøer/læresteder, eller det kan i større grad være løftet opp på institusjonsnivå. Noen ganger synes institusjonssamarbeidet å begrense seg til deltaking i styringsgruppe eller referansegruppe.

Et prosjekt som utvikler utdanning i faglitterær skriving rapporterer f.eks.: ”Studieplan og moduler i studiet utvikles av en arbeidsgruppe i avdelingens norskseksjon ... Prosjektet samarbeider med en rekke eksterne institusjoner, organisasjoner og fagpersoner (bla Norsk Faglitterær Forfatter- og Oversetterforening, Den Norske Forleggerforening, Tønsbergs Blad, Institutt for lingvistiske og nordiske studier ved Universitetet i Oslo, Forleggerstudiet ved Universitetet i Bologna, Italia). I utviklingsfasen har arbeidsgruppen gjennomført flere møter hvor medarbeidere i andre fagseksjoner og eksterne samarbeidsparter har deltatt. I tillegg har både eksterne og interne samarbeidsparter bidratt med faglige innspill og synspunkter gjennom nettbaserte diskusjoner i prosjektet.”

To eller flere læresteder kan gjøre nettbaserte kurstilbud tilgjengelige for hverandres studenter. Noen sikter mot å utvikle en modell med ”joint degree”. Virksomheter i arbeidslivet kan bidra med praksisordning for studenter eller praksisrelevant faginnhold, kjøpe tilpasset videreutdanning, markedsføre studiet/skaffe studenter, osv. Et prosjekt som utvikler kurs i kulturbasert næringsutvikling skriver f.eks.: ”Lillehammer Kunnskapspark (LKP) var initiativtager til studiet. Samarbeidet med LKP har fungert slik at de har gitt innspill til cases og perspektiver i planleggingsfasen. De har også bidratt i markedsføring og med studenter.”

Enkelte prosjekter har opplevd at man ikke klarte å realisere samarbeid i det omfang og den form som var planlagt og beskrevet i prosjektsøknaden. I en del slike tilfeller kunne det opplagt være interessant med en nærmere analyse av prosess og årsaker som førte til dette: Dreier det seg om for løst funderte/urealistiske ambisjoner? Hvorfor? Mangel på klare/spesifikke samarbeidsavtaler? Fikk prosjektet for små ressurser/bevilgninger? Annet?

3.8. Omstilling

På dette punktet spørres det om prosjektet har bidratt til en omstilling eller endring på institusjonen, og i hvilken grad og hvordan dette eventuelt har skjedd. Spørsmålet avspeiler rimeligvis at det bak en "såkornstrategi" som Norgesuniversitetets bruk av prosjektmidler, også ligger en tanke om at midlene skal kunne ha (positiv) innvirkning på lærestedene ut over det enkelte prosjekt. Slike "ringvirkninger" kan tenkes å dreie seg om ulike forhold, som f.eks. pedagogisk bevisstgjøring/nytenking, kreativ pedagogisk bruk av teknologi, nye nettbaserte tilbud/ ressurser også for ordinære institusjonsstudenter, nye eksamens- og vurderingsformer, organisatoriske endringer og endringer i strategier/målsettinger, m.v.

I noen tilfeller kan slik omstilling selvsagt også henge sammen med annet utviklingsarbeid enn NUV-prosjektet, som f.eks. arbeid med Kvalitetsreformen, osv. I slike tilfeller kan flere utviklingstiltak virke sammen, og det kan være vanskelig å avgrense nøyaktig hva som er "ringvirkninger av et NUV-prosjekt". I noen tilfeller antydes det også at annet utviklingsarbeid, som f.eks. arbeid med Kvalitetsreformen, konkurrerer med - eller til og med motvirker/ kommer i konflikt med – utviklingsprosjekter finansiert av Norgesuniversitetet. (Dette siste må vel sies å være utilsiktet og uønsket, og burde eventuelt undersøkes nærmere.)

Et prosjekt rapporterer f.eks. følgende om omstilling: "En av intensjonene med vårt prosjekt var å få til fagutvikling på egen avdeling. Prosjektet begynner nå å få ringvirkninger og føre til debatt og fornyelse når det gjelder faglig og pedagogisk tenkning og praksis på ordinær grunnutdanning. Det er flere grunn- og videreutdanninger på fakultetet som ønsker å bygge opp et tilsvarende læringsnett og anvende strukturen og prinsippene som ligger til grunn for vårt prosjekt. IT-seksjonen planlegger opplæring for ansatte som er interessert i å bygge opp noe tilsvarende." Året etter rapporterer samme prosjekt: "Erfaringene fra vårt prosjekt vil bringes inn i lærerkollegiet på en mer systematisk måte kommende år, bl.a. gjennom fagplanarbeid. For høgskolen som helhet er det bygget opp et generelt læringsnett, bygget på erfaringer fra vårt prosjekt."

Et samarbeidsprosjekt mellom tre høgskoler skriver: "Dette var det første konkrete samarbeidsprosjektet om et felles studium for disse tre høgskolene, som har ambisjoner om et utvidet samarbeid på sikt. At fagmiljøene ble kjent med hverandres styrker og svakheter, var veldig nyttig. Det samme gjelder for de administrative EVU-miljøene."

Et tredje prosjekt rapporterer: "Organiseringen av studiet har ført til at de ansatte i større grad har jobbet i team." Og: "Prosjektet har blant annet gjort det mulig å lage et helt nettbasert metodekurs for masterstudiet Erfaringene fra dette prosjektet vil danne grunnlag for videre arbeid med metodekurs for de andre studiene ved avdelingen. Videre er erfaringene fra dette prosjektet viktige i avdelingens arbeid med implementering av teknologi i både i de ordinære studiene og EVU-studiene."

I et fjerde eksempel sies det: "Studiet har bidratt til faglig omfokusering - slik sett er det snakk om et faglig supplement og fornyelse. Viktigere er vel likevel erkjennelsen av at et tverrfaglig

studium som dette krever samarbeid på tvers av avdelinger og fagområder. Studiet har bidratt til at en slik prosess har kommet i gang, noe som vel må sies å være positivt i seg selv.”

De fleste prosjektene mener de har oppnådd resultater og ringvirkninger som bidrar til omstilling ved institusjonen. Enkelte nøyer seg med å svare at prosjektet ikke har vært spesielt innrettet på omstilling på institusjonsnivå, eller at de ikke har registrert slike resultater.

4. Avsluttende merknader og konklusjoner

Nå er det tredje året på rad at Norgesuniversitetet utarbeider en oppsummering og analyse av årets prosjektrapporter. Hvis man sammenholder de tre oppsummeringene for henholdsvis 2003, 2004 og 2005, synes ikke disse å vitne om radikale endringer i prosjektvirksomheten, men snarere om en gradvis - og positiv - utvikling.

Omfanget av prosjektvirksomheten har holdt seg på noenlunde uendret nivå, noe som lett kan forstås ut fra at de prosjektmidlene Norgesuniversitetet disponerer er holdt på omlag samme nivå. Norgesuniversitetet har stadig langt flere gode og støtteverdige prosjektsøknader enn det er midler til, så det finnes grunnlag for å øke aktiviteten hvis det avsettes større ressurser til dette. Studenttallene og studiepoengproduksjonen i prosjektene synes å være økende, noe som bidrar til å styrke inntrykket av at dette er "vel anvendte midler".

Fordelingen av midlene mellom ulike typer læresteder og fagmiljøer synes heller ikke å være betydelig endret. Sterk konkurranse om prosjektmidlene kan lett føre til en viss skjevfordeling til fordel for de mest erfarne og aktive miljøene. Norgesuniversitetet antar at det er grunnlag for å få til en jevnere fordeling mellom læresteder og fag hvis ressursene økes, da man de senere årene har fått inn en stadig større andel jevnt gode søknader fra ulike miljøer, og stadig færre svake søknader.

Når det gjelder prosjektenes art, innhold og resultater, synes rapportene å vise en rekke positive utviklingstendenser - noe som nok vitner om økende erfaring og kompetanse blant lærestedene på området teknologistøttet fleksibel utdanning:

- Grunnleggende kompetanse i pedagogisk bruk av teknologi blir stadig mer utbredt, og stadig flere prosjekter synes "jevnt over gode" og gjennomtenkte på dette området.
- En del prosjekter synes å ligge i forkant på nasjonalt plan når det gjelder kreativ og nyskapende bruk av IKT i undervisning og læring. Disse må sies å ha stort potensial for utvikling av kunnskap, som også kan spres til og brukes av andre.
- Mange prosjekter kan sies å være nyskapende innenfor eget fagmiljø eller egen institusjon.
- Et overordnet mål innen pedagogisk bruk av teknologi som mange framhever, er det man kan kalle overgangen fra å vektlegge lærers undervisning til å vektlegge studenters aktive læringsarbeid.
- Det synes å være økende bruk av digital mappevurdering og andre IKT-støttede og formative/læringsfremmende vurderingsformer.
- Man ser en stor og økende andel interessante samarbeidsprosjekter mellom flere læresteder. Dette gjelder også samarbeid med utenlandske læresteder.
- Det er også blitt en del samarbeidsprosjekter mellom høgre læresteder og arbeidslivet - selv om disse enda er i mindretall.
- En god del prosjekter rapporterer om positive ringvirkninger når det gjelder å bidra til nytenking og omstilling ved egen institusjon.

Det ser ut til å være rimelig bra samsvar mellom disse utviklingstendensene og de føringene som departementet og Norgesuniversitetet har lagt for bruken av prosjektmidlene.

Det har tidligere vært brukt en del "fruktbarhetsmetaforer" om Norgesuniversitetets prosjektvirksomhet, slik som "såkornstrategi", "la hundre blomster blomstre" og "mange bekker små...". Rapportene fra 2005-prosjektene tyder på at disse metaforene passer bra - dvs. at prosjektstrategien virkelig er fruktbar for norsk høgre utdanning.

Vedlegg:

- Liste over prosjekter støttet av Norgesuniversitetet i 2005

VEDLEGG: Prosjekter støttet av Norgesuniversitetet i 2005

INSTITUSJONER	PROSJEKTER 2005	TILDELT
Høgskolen i Agder:	<i>Development Management</i>	400 000
Høgskolen i Agder:	<i>Skolebibliotekkunnskap 3</i>	180 000
Høgskolen i Bergen:	<i>The Virtual Classroom of Social Work in Europe</i>	200 000
Høgskolen i Bergen:	<i>Visuelt materiale til digital dramaundervisning</i>	50 000
Høgskolen i Bodø:	<i>Kompetansemøter mellom praksis og utdanning</i>	300 000
Høgskolen i Bodø:	<i>Feltbasert utdanning i romrelaterte naturfag</i>	100 000
Høgskolen i Buskerud:	<i>Totalkvalitetsledelse</i>	300 000
Høgskolen i Finnmark:	<i>Teknologi, design og naturfag</i>	400 000
Høgskolen i Gjøvik:	<i>Digital mediebruk</i>	100 000
Høgskolen i Lillehammer:	<i>Fleksibel mastergradsutt. i helse- sosialfag</i>	455 000
Høgskolen i Lillehammer:	<i>Kulturbasert næringsutvikling</i>	273 000
Høgskolen i Lillehammer:	<i>Prosjekt SE – Visuelt uttrykk i læring</i>	400 000
Høgskolen i Molde:	<i>Anvendt informatikk</i>	400 000
Høgskolen i Narvik:	<i>Mastergradsutt. i industriell teknologi</i>	190 000
Høgskolen i Nesna:	<i>Fleksibel førskolelærerutdanning</i>	137 000
Høgskolen i Oslo:	<i>Faglig nettverksbygging</i>	200 000
Høgskolen i Oslo:	<i>Inneklime/måleteknikk</i>	150 000
Høgskolen i Oslo:	<i>Nettstøttet læringsmiljø - mappevurdering</i>	350 000
Høgskolen i Stavanger:	<i>Petbachelor – petroleumsteknologi</i>	273 000
Høgskolen i Sør-Trøndelag:	<i>Magnetisk resonans (MR)</i>	182 000
Høgskolen i Tromsø:	<i>Fysioterapi</i>	500 000
Høgskolen i Vestfold:	<i>Faglitterær skriving</i>	350 000
Høgskolen i Volda:	<i>Nynorsk som sidemål</i>	100 000
Høgskolen i Volda:	<i>Å leie lærings- og mestringsarbeid</i>	50 000
Høgskolen i Østfold:	<i>Dimensjonering av betongelementer</i>	160 000
Høgskolen i Østfold:	<i>Fremmedspråkkompetansen i eksportbedrifter</i>	150 000
Høgskolen i Østfold:	<i>Organisering, kommunikasjon og ledelse</i>	100 000
Høgskolen i Østfold:	<i>Takstmannskolen</i>	220 000
Høgskolen Stord/Haugesund:	<i>Gassteknikk, anvendelse og prosjektering</i>	250 000
Norges landbrukshøgskole:	<i>EUs vanndirektiv</i>	260 000
Norges landbrukshøgskole:	<i>Grunnkurs i hydrogeologi</i>	182 000
NTNU:	<i>Marine technology learning</i>	228 000
NTNU:	<i>Nasjonal øvingsportal innen innovasjon</i>	240 000
NTNU:	<i>Nettbasert læring for norske og europeiske stud.</i>	150 000
NTNU:	<i>Utvikling av programvare for synkronlyd</i>	110 000
Universitetet i Bergen:	<i>Digital kompetanse</i>	200 000
Universitetet i Bergen:	<i>Macroeconomics Laboratory Online</i>	400 000
Universitetet i Bergen:	<i>Menneske, kultur og samfunn. Sosialantropologi</i>	273 000
Universitetet i Bergen:	<i>Virtuell spansk (begynnerkurs)</i>	182 000
Universitetet i Oslo:	<i>Masterstudium i miljø- og naturkatastrofer</i>	500 000
Universitetet i Oslo:	<i>Religionsstudier og didaktikk</i>	410 000
Universitetet i Tromsø:	<i>Examen Philosophicum</i>	100 000
Universitetet i Tromsø:	<i>Kvalitativ metode</i>	500 000
Universitetet i Tromsø:	<i>Master i voksenpedagogikk</i>	45 000